

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ¹

Kevin Davey*

Ας τελειώνει πια αυτό το παραλήρημα για τα ευεργετήματα του υπερ-κειμένου (hypertext) και των πολυμέσων. Παρά την εξιδανίκευση και την ταχεία εξάπλωσή του, το δίκτυο Internet δεν είναι ένας τόπος ανταλλαγών όπου, όπως υποστηρίζεται, κυριαρχούν η ισότητα και η καλή πληροφόρηση. Η νέα διαμόρφωση της πνευματικής ζωής που υποσχόταν φαίνεται ήδη να βρίσκεται σε έκλειψη.

Το δίκτυο διαθέτει τέσσερα επίπεδα και ισάριθμες αρχές αποκλεισμού. Στην κορυφή οι επιχειρήσεις και τα πανεπιστήμια εκμεταλλεύονται το ιδιωτικό ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τους και κάποιες ανταλλαγές επί mail-lists. Το δεύτερο επίπεδο προτείνει on line εμπορικές υπηρεσίες, από πληροφορίες για ταξίδια μέχρι έκτακτες ανακοινώσεις πρακτορείων. Το τρίτο επίπεδο, το πιο φορτωμένο, περιλαμβάνει τα news-groups, τα ηλεκτρονικά περιοδικά και τους servers διακίνησης: έχει γίνει η νέα αρένα του πολιτικού ακτιβισμού. Τέλος, το τέταρτο επίπεδο, το πιο απλό και το πιο προσιτό, περιλαμβάνει προσωπικές ανταλλαγές μεταξύ φίλων, οικογενειών και επαγγελματιών που ήδη γνωρίζονται. Σε όλη την Ευρώπη οι διανοούμενοι, οι οποίοι αποτελούν τους χρήστες του πρώτου επιπέδου, έχουν εύκολη πρόσβαση στα τρία άλλα επίπεδα. Αλλά, όταν εγκαταλείπουν το κλειστό τους δίκτυο, καλούνται να πληρώσουν το τίμημα. Περιφέροντας το ποντίκι τους σ' έναν ατελείωτο λαβύρινθο εγγράφων, αντιλαμβάνονται ότι τους είναι πλέον αδύνατον να παραμείνουν διανοούμενοι με την παραδοσιακή έννοια του όρου ή να γίνουν αποδεκτοί ως τέτοιοι. Αν κατορθώσουν να αντέξουν αυτήν την αλλαγή (οι περισσότεροι επιστρέφουν, εντέλει, στην έδρα τους μόλις περάσει η έλξη του νεωτερισμού), μία δεύτερη πρόκληση ορθώνεται μπροστά τους. Για τους ευρωπαίους διανοούμενους, η νέα κυβερνητική επικοινωνία συνιστά έναν παλαιό πειρασμό που αποτελεί επίσης και παλαιά απειλή: το Internet είναι πάνω απ' όλα μία αμερικανική δίοδος στις παγκόσμιες αντιπαράθεσεις.

Τα ηλεκτρονικά δίκτυα επιτρέπουν μία επικοινωνία αποκεντρωμένη και αμφίπλευρη, αντικαθιστώντας έτσι τη μονόπλευρη επικοινωνία του γραπτού τύπου, του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Επιταχύνουν την κυκλοφορία των πληροφοριών, των απόψεων και των ιδεών, και στηρίζονται σε μία υποδομή το κόστος της οποίας μειώνεται καθημερινά. Αυτή η νέα επικοινωνία περιλαμβάνει νέες μορφές υποκειμενικότητας, γραφής και πνευματικής εργασίας. Οι χρήστες των δικτύων, συχνά ανώνυμοι, σπάνια επιδεικνύουν σεβασμό και αδιαφορούν εν γένει για τους πανεπιστημιακούς τίτλους και για τα όρια μεταξύ των διαφόρων επιστημών.

Ο David Bartle, μέλος της «on line» ερευνητικής ομάδας Demos, που εδρεύει στο Λονδίνο, διατυπώνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις: «Γιατί θα πρέπει να σεβόμαστε ό,τι βρίσκουμε στο Δίκτυο; Η πλειονότητα των χρηστών γνωρίζει πως θα ήταν εύκολο να εξαπατήσουν παραποιώντας ή κατασκευάζοντας πληροφορίες

που υποτίθεται ότι προέρχονται, παραδείγματος χάριν, από έναν οργανισμό σαν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάθε φορά που βρίσκουμε ένα αρχείο πρέπει να αναρωτιόμαστε από πού προέρχεται και αν είναι αυθεντικό. Το αποτέλεσμα είναι να γεννά το Internet μια κουλτούρα της αμφιβολίας, ή ακόμη και του σκεπτικισμού. Συν τοις άλλοις, οι άνθρωποι είναι πιο ειλικρινείς στο δίκτυο απ' ό,τι όταν βρίσκονται ενώπιος ενωπίω με κάποιον και πέφτουν στον πειρασμό της απρέπειας». Στη νέα σφαίρα των κυβερνητικών ανταλλαγών, είμαστε μάρτυρες μιας επανεμφάνισης του κειμένου και μιας επανασυμφιλίωσης της πληροφορίας με την επικοινωνία, και αυτό παρά τις καινοτομίες των πολυμέσων. Επιπλέον ο κυβερνοδιανοούμενος έχει ελάχιστες πιθανότητες να είναι καταξιωμένος, αναγνωρισμένος ή δημοσιευμένος πανεπιστημιακός και υπερασπιστής της παράδοσης. Τα γραπτά πρέπει να είναι σύντομα, ακριβή και εγγράφονται σ' ένα διάλογο χωρικής ζωντάνιας και ελευθερίας μεγαλύτερων απ' ό,τι επέτρεπαν ο γραπτός τύπος και η τηλεόραση.

Η Μουρουργιά στο Internet

Διάφορα επίπεδα κουλτούρας ευδοκιμούν και συνυπάρχουν στο Internet, από την κλασική κουλτούρα έως τη λαϊκή. Απόψεις κάθε είδους και για οποιοδήποτε θέμα,

προερχόμενες από απλούς ανθρώπους, αυτοδίδακτους ή επιστήμονες, εμφανίζονται δίπλα δίπλα χωρίς καμία διάκριση από τα λογισμικά πρόσβασης. Λόγω της απειλής που συνιστά για τις πολιτιστικές ιεραρχίες, το Internet κατηγορήθηκε συχνά ως υποκινητής πορνογραφίας, ως βήμα για τα κουτσομπολιά των φανατικών της πληροφορικής, ακόμη και ως φορέας της νεοναζιστικής προπαγάνδας. Τέτοιες επιθέσεις θυμίζουν την εχθρική στάση των ανθρώπων των γραμμάτων του 19ου αιώνα απέναντι στον λαϊκό τύπο, ή την περιφρόνηση που επέδειξαν οι θεματοφύλακες του πολιτισμού μας για την ηχογραφημένη μουσική και τον κινηματογράφο στις αρχές του 20ού αιώνα. Πολιτικοί και πανεπιστημιακοί προειδοποιούν εναντίον της εκτός νομικών πλαισίων ηλεκτρονικής επικοινωνίας, που επιτρέπει στις μάζες (που αποτελούνται πλέον από απλούς κατόχους ενός modem) να εντάσσουν τα βαρύτερα και σκοτεινότερα ένστικτά τους στην εθνική κουλτούρα, σβήνοντας για μια ακόμη φορά τα αρχεία με την ένδειξη «πολιτισμός». Εξ ου και η πρόσβαση στο δίκτυο θεωρείται όλο και περισσότερο κίνδυνος για την ποιότητα των αντιπαραθέσεων, ακόμα και εκτός πανεπιστημίων. «Στην Demos, προτιμούμε να χρησιμοποιούμε κλειστά δίκτυα», εξηγεί ο David Bartle. «Θα θέλαμε να προσφέρουμε περισσότερες δυνατότητες πρόσβασης, αλλά δεν μπορούμε να επιτρέψουμε να υποβαθμιστεί η ποιότητα των διαλόγων μας. Ο εκδοτικός έλεγχος που ασκεί ένας διαχειριστής (moderator) μάς ενοχλεί κάπως, αλλά δεν θα μπορούσαμε να λειτουργήσουμε χωρίς αυτόν».

Αν αυτή η τακτική κερδίζει έδαφος, θα παραστούμε σ' ένα μαζικό και ιστορικό λάθος, ένα λάθος του ίδιου τύπου με την άρνηση των διανοούμενων να γράφουν στις τοπικές διαλέκτους τον 17ο αιώνα ή να δημοσιεύονται σε βιβλία τσέπης τις τελευταίες δεκαετίες. Το καλοκαίρι του 1995 είχαμε την ευκαιρία να υπολογίσουμε τι διακυβεύεται. Μέσα στις λίγες ώρες που ακολούθησαν την επίσημη ανακοίνωση της επαναφοράς των γαλλικών πυρηνικών δοκιμών στον Ειρηνικό, φυσικοί, οικολόγοι, πολιτικές οργανώσεις, καθηγητές διεθνούς δικαίου, κατάφεραν να ανταλλάξουν τις απόψεις τους επί του θέματος και τούτο εν πλήρει ελευθερία ενώπιον 50 εκατομμυρίων συνδρομητών του Internet. Η συμβολή των κυβερνοδιανοούμενων ήταν απαλλαγμένη από κάθε θεσμικό περιορισμό. Οι ανταλλαγές ήταν εύστοχες, αγωνιστικές, επαγγελματικές, προγραμματικές, ηθικές, σκεπτικιστικές και καυστικές. Οι διακηρύξεις δέχονταν συχνά διορθωτικές επεμβάσεις περισσότερων του ενός συγγραφέων και συνδέονταν μέσω του υπερ-κειμένου με άλλα έγγραφα που έρχονταν στο φως. Έτσι, ενώ πολλοί παραδοσιακοί διανοούμενοι αισθάνονται ότι βάλονται ακόμη από τις

εξωπανεπιστημιακές πλευρές του Internet, μία αυξανόμενη μειοψηφία βλέπει σ' αυτό έναν νέο στρατευμένο τρόπο γραφής, που υπερβαίνει τους θεσμικούς περιορισμούς του λόγου τους. Αλλά δεν θα είμαστε οι μόνοι υπεύθυνοι αυτού του λάθους. Οι ανταλλαγές για τη Μουρουργιά απείλησαν και τους παλαιότερους περιορισμούς του διαλόγου, δηλαδή τα εδαφικά και νομοθετικά όριά του, εις βάρος της γαλλικής κυβέρνησης. Αντιλαμβανόμενα με καθυστέρηση ότι οι αλλαγές μέσω της πληροφορικής διαφεύγουν από τον έλεγχό τους, τα Κράτη βιάζονται να επενδύσουν σε συστήματα παρακολούθησης και ελέγχου των μηνυμάτων.

Ταυτοχρόνως ο πανεπιστημιακός χώρος προσπαθεί να δημιουργήσει μια νέα αποικιοκρατία στο δίκτυο. Πράγματι, ελέγχει ήδη την υποδομή του, στο βαθμό που η πλειονότητα των τοπικών servers έχουν εγκατασταθεί από τα τμήματα πληροφορικής των πανεπιστημίων. Τώρα, υπό το κάλυμμα της όψιμης στράτευσής του

για νέες, πιο ευέλικτες εκπαιδευτικές μεθόδους και για τη διαρκή κατάρτιση, το πανεπιστήμιο προσπαθεί να εξασφαλίσει την αξιοπιστία και την κανονική ροή του λόγου που παράγει. Ο στοχασμός και η έρευνα μέσα στο δίκτυο θα μπορέσουν στο μέλλον να ληφθούν υπ' όψιν από τα πανεπιστήμια υπό την προϋπόθεση ο δημιουργός τους να δεχτεί την εποπτεία των έρευνών του από το δίκτυο. Στην πραγματικότητα μία ομάδα πανεπιστημίων (αμερικανικών στην πλειονότητά τους) δημιούργησε μία Παγκόσμια Ακαδημία του δικτύου (Global Network Academy) η οποία θα χορηγεί στους ερευνητές διαπιστευτήρια ή απορριψείς «on line». Τη στιγμή που όλο και περισσότερα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια εισάγουν την πληροφορική στα μαθήματά τους, στα υλικά εργασίας και

στους μέντορές τους, «η υπερ-εκπαίδευση» γίνεται ταχέως ο τομέας αιχμής της Ευρώπης.

Προς το παρόν, τα «on line» γραπτά βρίσκουν εν γένει τους αναγνώστες τους μέσω των αλφαβητικών καταλόγων, των υπερ-συνδέσεων (hyper-links) και των συνδρομών. Οι συγγραφείς δεν ψάχνουν άλλη αναγνώριση παρ'εκτός ένα μεγάλο αριθμό αιτήσεων πρόσβασης στο κείμενό τους ή την απόδειξη κατ'επανάληψη αναγνώσεων των γραπτών τους. Αν οι αυτοσχέδιοι προμηθευτές εκπαιδευτικών, πολιτικών, εμπορικών ή ανεπίσημων «on line» υπηρεσιών είναι ικανοί να προσφέρουν προϊόντα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιούν τους συνδρομητές, αυτό αποτελεί για εκείνους μια επαρκή αναγνώριση. Η κυβερνητική επικοινωνία δίνει επίσης τη δυνατότητα μιας μη θεσμοθετημένης εκπαίδευσης και μιας «on line» ανατροπής της κατεστημένης στον πνευματικό κόσμο εξειδίκευσης της εργασίας.

Και πάλι εδώ, το παράδειγμα του οικολογικού κινήματος δεί-

χνει επιτυχώς το εύρος όσων διακινεύονται. Χωρίς να αρνούνται σε καμία περίπτωση τις τεχνολογίες αιχμής στο χώρο της πληροφορικής, οι οικολόγοι είναι πιθανότατα η πολιτική ομάδα με την εντονότερη παρουσία στη σφαίρα της κυβερνητικής. Η Association for Progressive Communications, παραδείγματος χάριν, είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο 20.000 χρηστών που ενδιαφέρονται για τα προβλήματα του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης, καθώς και για τα δικαιώματα του ανθρώπου και την ειρήνη. Το APC συνδέει τους συνδρομητές του Greennet στο Ηνωμένο Βασίλειο, του Nordnet στη Σουηδία, του Comlink στη Γερμανία, του Glasnet στη Ρωσία και του GLUK στην Ουκρανία. Τα αρχεία και τα δελτία των σουρουγουανικών, βραζιλιανικών, καναδικών, αυστραλιανών και κολομβιανών οργανώσεων είναι επίσης προσιτά. Κάνοντας έρευνες στα επιστημονικά δίκτυα, οι ακτιβιστές μπορούν να διατηρούν σχέσεις με εξειδικευμένες ομάδες έρευνας στα πανεπιστήμια.

Τα διεθνή προβλήματα παρακολουθούνται και μελετώνται από διεθνείς ομάδες. Επιπλέον οι «on line» υπηρεσίες της APC προσφέρουν προϊόντα, αγορές και θέσεις εργασίας σ' έναν αυξανόμενο αριθμό χρηστών.

H Freedomnet@gn.apc.org, η κινητή και συμμετοχική φωνή στο δίκτυο της βρετανικής «μη-οργάνωσης» των καταληψιών, των ravers, των αγωνιστών εναντίων των αυτοκινητοδρόμων και του κυνηγιού απηύθυνε ένα κάλεσμα στους διανοούμενους: «αν οι άνθρωποι σαν κι εσάς αντιστέκονταν στην ιδιοτελή παρέμβαση των Κρατών και των θεσμών των οποίων αποτελείτε μέλη, θα συνεισφέρατε στην ανάδυση κάποιου νέου πράγματος και όχι στην αναπαραγωγή της παλαιάς τάξης». Οι παραδοσιακοί συγγραφείς και διανοούμενοι είναι οι θαμώνες της γραφόσφαιρας και αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό τα τηλεοπτικά μέσα. Θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν τις καινοτομίες της πληροφορικής και το στιγμιαίο και λαϊκό κείμενο με αδιαφορία ή θα τα βλέπουν ως απειλή. Άλλοι, λιγότερο πολυάριθμοι, θα αντισταθούν στην αύξηση του κόστους, στους περιορισμούς της πρόσβασης ή στην αντικατάσταση ενός αποκεντρωμένου δικτύου με λεωφόρους της πληροφορίας υπό την εξουσία των κρατών. Ελπίζουν ότι θα βρουν έξω από τον πανεπιστημιακό θεσμό μια νέα σχέση με τα προβλήματα γενικού ενδιαφέροντος και τα κινήματα των πολιτών.

Οι Ευρωπαίοι διανοούμενοι θα χρειαστεί να διεξάγουν έναν λυσσαλέο αγώνα. Για την πλειονότητα των συνδρομητών οι λεωφόροι της πληροφορίας οδηγούν κατευθείαν στις Ηνωμένες Πολιτείες, ακόμα κι αν υπάρχουν κι άλλα κράτη ευκαιριακά προσι-

τά μέσω κάποιων δευτερευόντων και δύσβατων οδών. Συγκρινο-
μενες με τις αναρίθμητες υπερατλαντικές συνδέσεις, οι ευρω-
παϊκές συνδέσεις έχουν ελάχιστη συχνότητα. Κατά πρώτο λόγο
γιατί η γλώσσα όχημα του Internet είναι τα αγγλικά, πράγμα που
πριμοδοτεί τις σχέσεις μεταξύ Μεγάλης Βρετανίας, Ηνωμένων
Πολιτειών, Καναδά, Αυστραλίας και των χωρών της Βόρειας
Ευρώπης, όπου τα αγγλικά έχουν καθιερωθεί ως δεύτερη γλώσ-
σα. Οι διανοούμενοι που προσέγγισαν το δίκτυο στη Μεγάλη
Βρετανία αντιλήφθηκαν ότι ήταν απλούστερο να μάθουν τι συμ-
βαίνει στις δύο πλευρές του Golden Gate Bridge παρά να επι-
κοινωνήσουν με έναν συνομιλητή που θα βρισκόταν στην άλλη
άκρη του τούνελ της Μάγχης ή σε μια χώρα της Κοινοπολιτείας.
Ακόμη και μετά την εισαγωγή της αυτόματης μετάφρασης, πρό-
χειρης αλλά άμεσης, το Internet θα διαιωνίζει αυτόν τον ανα-
χρονισμό, αυτόν τον ατλαντισμό.

Μετάφραση από τα γαλλικά

Έφη Γιαννοπούλου

Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών

Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης

* Ο Kevin Davey εργάζεται σε ένα Community College στο κέντρο του Λονδίνου. Είναι συγγραφέας πολλών άρθρων σχετικών με τον πολιτισμό.

1. Επιθεώρηση *Liber*, τ. 25, Δεκέμβριος 1995.

hyperlinks